Valiokunnan lausunto MmVL 10/2023 vp─ E 33/2023 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Valtioneuvoston selvitys: Komission tiedonanto koskien kestävän rahoituksen kehystä, joka toimii käytännössä, Komission suositus kestävään talouteen siirtymistä varten annetun rahoituksen helpottamiseksi ja muut tiedonantoon liittyvät asiakirjat

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selvitys: Komission tiedonanto koskien kestävän rahoituksen kehystä, joka toimii käytännössä, Komission suositus kestävään talouteen siirtymistä varten annetun rahoituksen helpottamiseksi ja muut tiedonantoon liittyvät asiakirjat (E 33/2023 vp): Asia on saapunut maa- ja metsätalousvaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- neuvotteleva virkamies Milla Kouri, valtiovarainministeriö
- erityisasiantuntija Milja Keskinen, maa- ja metsätalousministeriö
- neuvotteleva virkamies Juha Roppola, maa- ja metsätalousministeriö
- erityisasiantuntija Siina Lepola-Lång, työ- ja elinkeinoministeriö
- johtava asiantuntija Emma Terämä, ympäristöministeriö
- johtaja Juha Ruippo, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- asiantuntija Emil Lemström, Metsäteollisuus ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:
- Suomen Luontopaneeli
- Luonnonvarakeskus
- Suomen ympäristökeskus
- Sahateollisuus ry
- Suomen luonnonsuojeluliitto ry
- Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC ry

Valmis
5.0

Valiokunnan lausunto MmVL 10/2023 vp

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Ehdotus

Komissio antoi 13.6.2023 tiedonannon koskien kestävän rahoituksen kehystä, joka toimii käytännössä (COM(2023) 317 final), ja suosituksen kestävään talouteen siirtymistä varten annetun rahoituksen helpottamisesta (EU) 2023/1425.

Valtioneuvoston kanta

Suomi suhtautuu myönteisesti EU:n kestävän rahoituksen kehyksen tavoitteisiin edistää yksityisten pääomavirtojen ohjausta tukemaan kestävää taloutta, kuten EU:n vihreän kehityksen ohjelmaa tukeviin investointeihin. Parantamalla markkinoiden läpinäkyvyyttä ympäristöön, yhteiskunnallisiin ja hyvään hallintoon liittyvistä näkökulmista voidaan edistää pääomien siirtymää, luottamusta markkinoilla ja sijoittajansuojaa sekä tukea rahoitusvakautta. Suomi kuitenkin korostaa, että kestävän rahoituksen kehyksen on oltava mahdollisimman yksiselitteinen ja toimiva, jotta se on tehokas edistämään sille asetettuja tavoitteita. Sen takia Suomi pitää myönteisenä, että tiedonannossa nostetaan esille kestävän rahoituksen kehyksen käytettävyyden merkitys sekä esitetään ei-lainsäädännöllisiä toimia käytettävyyden edistämiseksi. Suomi pitää viherpesun ehkäisemiseen liittyviä toimia tärkeinä.

Suomi pitää hyvänä, että edistetään jo olemassa olevien kestävän rahoituksen välineiden vapaaehtoista käyttöä. Suomi suhtautuu lähtökohtaisesti myönteisesti kestävän rahoituksen paketin sisältämiin ei-lainsäädännöllisiin toimiin, joilla pyritään selkeyttämään kestävän rahoituksen kehikkoa ja kannustetaan toimijoita myös vapaaehtoisesti käyttämään kehyksen välineitä. Suomi pitää tärkeänä, että pk-yrityksiä ei unohdeta kestävän rahoituksen kehyksen jalkauttamisessa.

Nykyisen komission aikana kestävää rahoitusta on kehitetty usean lainsäädännön voimin, joista moni on vielä osittain kesken. Tämän takia Suomi pitää alustavasti hyvänä asiana, että kestävän rahoituksen tiedonannon perusteella uusia kestävään rahoitukseen liittyviä lainsäädännöllisiä toimia, joita ei ole mainittu tiedonannossa, ei ole tulossa ennen seuraavaa komissiota. Suomi kuitenkin sitoutuu edistämään kestävään rahoitukseen liittyvän lainsäädännön, kuten kestävän rahoituksen tiedonantoa koskevan lainsäädännön, kehittämistä myös tulevaisuudessa, sillä toimivan ja selkeän lainsäädännön katsotaan edistävän siirtymistä kestävämpään talouteen. Suomi katsoo, että mahdollisista uusista toimista ja välineistä tulisi tehdä kattavat vaikutusarviot, joiden perusteella pystyttäisiin tarkastelemaan toimien ja välineiden tarkoituksenmukaisuutta.

Suomi pyrkii vaikuttamaan, että taksonomian taloudelliset toiminnot muodostaisivat mahdollisimman kattavan kokonaisuuden, jotta entistä useammalla sektorilla ja taloudellisella toimijalla olisi mahdollisuus pyrkiä taksonomian mukaisuuteen. Esimerkiksi kaivosteollisuus on tällainen sektori, koska lisääntyvän kriittisten raaka-aineiden tarpeen myötä sillä on oma roolinsa hiilineutraalisuustavoitteen saavuttamisessa. Lisäksi pääministeri Orpon hallituksen ohjelmassa kannatetaan EU:n puolustusteollisuuden lisäämisestä taksonomiaan.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Komission tiedonanto koskien kestävän rahoituksen kehystä

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2020/852 kestävää sijoittamista helpottavasta kehyksestä eli niin sanottu taksonomia-asetus on ollut voimassa vuodesta 2020. Taksonomia-asetuksella luodaan luokitusjärjestelmä ympäristön kannalta kestävinä sijoituskohteina pidettäville taloudellisille toiminnoille, ja sen nojalla on annettu jo useita komission delegoituja asetuksia eri taloudellisten toimintojen teknisistä arviointikriteereistä. Valtioneuvosto on antanut syyskuussa 2023 eduskunnalle EU:n kestävää rahoitusta koskevaan sääntelyyn liittyen useita selvityksiä. Maa- ja metsätalousvaliokunta käsittelee erikseen valtioneuvoston selvitystä EU:n kestävän rahoituksen delegoiduista asetuksista (E 32/2023 vp) ja keskittyy tässä lausunnossa komission tiedonannosta kestävän rahoituksen kehykseksi annettuun selvitykseen.

Tiedonannon tarkoituksena on tuoda esiin kestävän rahoituksen kehyksen viimeistely ja nykyisen komission viimeiset toimet kestävän rahoituksen osalta. Tiedonantoon sisältyy myös useampi erillinen raportti sekä komission suositukset. Tiedonannon mukaan tarvittaisiin noin 700 miljardin euron vuosittaiset lisäinvestoinnit, jotta vihreän kehityksen ohjelman, RePowerEU-suunnitelman ja nettonollateollisuutta koskevan lainsäädäntöehdotuksen tavoitteet saavutettaisiin. Suurin osa näistä investoinneista on rahoitettava yksityisellä pääomalla. EU:n kestävän rahoituksen kehyksellä pyritään edistämään yksityistä pääomaa tukemaan edellä mainittuja EU:n tavoitteita. Kestävän rahoituksen kehyksen on oltava mahdollisimman yksiselitteinen ja toimiva, jotta se on tehokas edistämään sille asetettuja tavoitteita. Tiedonannossa nostetaan esille kestävän rahoituksen kehyksen käytettävyyden merkitys sekä esitetään ei-lainsäädännöllisiä toimia käytettävyyden edistämiseksi.

Taksonomian kattavuus ja arviointikriteerien kehittäminen maa- ja metsätaloudelle

Jotta taloudellinen toiminta voisi olla ympäristön kannalta kestävää taksonomia-asetuksen tarkoittamassa mielessä, sen tulisi merkittävästi edistää yhtä tai useampaa taksonomia-asetuksessa määritetystä kuudesta ympäristötavoitteesta, eikä se saisi aiheuttaa yhdellekään ympäristötavoitteista merkittävää haittaa. On erittäin tärkeää, että kestävän rahoituksen taksonomian piiriin pääsemisen edellytyksenä on yhden, ilmastoa tai ympäristöä koskevan kriteerin täyttäminen. Lisäksi taloudellisen toiminnan tulisi täyttää sosiaaliset vähimmäistason suojavaatimukset, joihin sisältyvät muun muassa ihmisoikeudet. Tarkemmat ja sektorikohtaiset tekniset arviointikriteerit annetaan komission delegoiduilla asetuksilla. Maa- ja metsätalousvaliokunta katsoo, että taksonomian arviointikriteerejä asetettaessa tulee ottaa huomioon olemassa oleva EU-lainsäädäntö, jäsenvaltioiden erilaiset luonnonolosuhteet ja niihin soveltuvat tuotantotavat. Valiokunta pitää tärkeänä, että taksonomiakriteereiden vaikutukset perusoikeuksiin, erityisesti omaisuuden suojaan ja elinkeinovapauteen, arvioidaan huolellisesti.

Taksonomia-asetuksen nojalla ei olla laatimassa teknisiä arviointikriteerejä kaikille sektoreille ainakaan tässä vaiheessa, minkä takia jotkin sektorit automaattisesti jäävät taksonomian ulkopuolelle. Valtioneuvoston kannan mukaan Suomi pyrkii vaikuttamaan, että taksonomian taloudelliset toiminnot muodostaisivat mahdollisimman kattavan kokonaisuuden, jotta entistä useammalla sektorilla ja taloudellisella toimijalla olisi mahdollisuus pyrkiä taksonomianmukaisuuteen. Maa-

ja metsätalousvaliokunta pitää tärkeänä saada toimivat ja Suomen olosuhteisiin sovellettavissa olevat kriteerit myös maa- ja metsätalouteen sekä tuotteita jalostavaan teollisuuteen. Valiokunta toteaa, että taksonomian kattavuus on tärkeää myös, jotta kilpailevien raaka-aineiden ja toimialojen välille ei aiheuteta epätervettä kilpailuasetelmaa. Taksonomian kriteerien kehittämistä maa- ja metsätaloudelle yhteistyössä eri sidosryhmien kanssa tulee jatkaa siten, että kriteereissä otetaan huomioon myös paikalliset erityispiirteet, huoltovarmuus ja ruokaturva. Valiokunta katsoo, että kriteereiden tulee osaltaan edistää reiluja elintarvikemarkkinoita EU:ssa, ja korostaa, että suomalainen maatalous on jo edelläkävijä esimerkiksi kasvinsuojeluaineiden ja mikrobilääkkeiden käytön vähentämisessä.

Taksonomia-asetuksen raportointivelvoitteiden tarkoituksena on tuoda lisää läpinäkyvyyttä ja avoimuutta rahoitusmarkkinatoimijoille. Taksonomia-asetus koskee soveltamisalansa mukaan suoraan niin kutsuttuja suuria PIE-yhteisöjä, joita ovat Suomessa luottolaitokset, vakuutusyhtiöt ja pörssiyhtiöt, joilla on yli 500 työntekijää. Tällä hetkellä suuria PIE-yhtiöitä on Suomessa arviolta 80-100. Jotta finanssimarkkinatoimijat ja osa suurista PIE-yhteisöistä voivat täyttää tiedonantovelvoitteensa, ne joutuvat kuitenkin pyytämään tietoja muilta yrityksiltä, jolloin raportointivelvollisuus voi valua epäsuorasti myös muille yrityksille. Nämä välillisesti muodostuvat raportointivelvoitteet eivät saa olla hallinnollisesti suhteettoman raskaita yrityksen kokoon nähden.

Valiokunta toteaa, että delegoiduilla asetuksilla ja niiden ratkaisuilla voi lisäksi olla vaikutusta rahoituksen saatavuuteen ja hintaan sekä kiinteistöjen vakuusarvoihin. Jo nyt on nähtävissä, että monet rahoituslaitokset käyttävät taksonomian mukaisia kriteerejä määrittelemään toimintojen kestävyyttä. Maatalous vaatii konevaltaisena alana kalliita investointeja. Tuotannontekijöiden hankintaa rahoitetaan myös luotolla, joten rahoituksen saatavuus ja hinta ovat maatalouden kannattavuuden kannalta keskeisiä tekijöitä. Näitä edellä kuvattuja delegoitujen asetusten välillisiä vaikutuksia ei valiokunnan näkemyksen mukaan ole vielä riittävästi selvitetty. Valiokunta tukee valtioneuvoston näkemystä, jonka mukaan uusista kestävän rahoituksen toimista ja välineistä tulee tehdä kattavat vaikutusarviot, joiden perusteella pystytään tarkastelemaan toimien ja välineiden tarkoituksenmukaisuutta.

Valtioneuvoston selvityksen mukaan työtä kestävän rahoituksen kehittämiseksi jatketaan sekä EU:ssa että kansainvälisellä tasolla muun muassa kumppanimaiden ja EU:n kansainvälisen kestävän rahoituksen foorumin kanssa sekä G20-ryhmässä. Valiokunta pitää tärkeänä, että EU-maiden tutkimuslaitoksissa ja korkeakouluissa työskentelevien asiantuntijoiden ja tutkijoiden asiantuntemusta käytetään kestävyyskriteerien määrittelyssä mahdollisimman laajasti hyödyksi. Rahoituksen vaikuttavuuden parantamiseksi sekä viherpesun välttämiseksi myös rahoitusalan toimijoilta tulee edellyttää vahvaa tiedepohjaa ja toimijoita tulee kannustaa myös suoraan yhteistyöhön tiedeyhteisön kanssa. Valiokunta korostaa, että kestävän rahoituksen kriteerien valmistelun tulee olla läpinäkyvää ja työssä tulee kuulla monipuolisesti asiantuntijoita, jotka edustavat tieteen ja rahoitusmarkkinoiden ohella niitä toimijoita, joiden toimintaa kriteerit käytännössä koskevat. Teknisiä arviointikriteerejä tulee arvioida myös toimijoille aiheutuvan hallinnollisen taakan ja kustannusten näkökulmasta.

Lopuksi

Valiokunta kiinnittää lopuksi huomiota siihen, että valtioneuvoston kannan mukaan kaivosteollisuuden tulisi voida pyrkiä taksonomian piiriin niin sanottujen kriittisten raaka-aineiden kasvaneen tarpeen vuoksi. Valiokunta katsoo, että kaivosteollisuuden mahdollisia teknisiä arviointikriteereitä tulee tarkastella huolellisesti. Kaivostoiminta ja siitä saatavien kriittisten raaka-aineiden jatkojalostus on tärkeää toteuttaa siten, että toiminta ei aiheuta merkittävää haittaa ilmasto- tai ympäristötavoitteille ja on myös sosiaalisesti ja alueellisesti kestävää. Lisäksi on Suomen kannalta välttämätöntä, että kriittisten materiaalien tuotantoketjun mahdollistama arvonlisä jää Suomeen.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Maa- ja metsätalousvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Helsingissä 20.10.2023

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Jenna Simula ps
jäsen Tiina Elo vihr
jäsen Ritva Elomaa ps
jäsen Veronika Honkasalo vas
jäsen Laura Huhtasaari ps
jäsen Janne Jukkola kok
jäsen Antti Kangas ps
jäsen Teemu Kinnari kok
jäsen Milla Lahdenperä kok
jäsen Anders Norrback r
jäsen Piritta Rantanen sd
jäsen Timo Suhonen sd
jäsen Paula Werning sd
jäsen Peter Östman kd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Tuire Taina